

U begrijpt toch wel wat ik bedoel?

De taaltoets voor rechtenstudenten

Willemien den Ouden¹

Het is weer september, de maand waarin de universiteiten hun universitaire jaar openen. Deze maand zullen zo'n 6700 studenten beginnen aan een bacheloropleiding verzorgd door een van de Nederlandse rechten-faculteiten.² Die zijn waarschijnlijk niet allemaal even geschikt voor een opleiding die bedoeld is om 'disciplinebekwame en maatschappelijk bewaamde juristen op te leiden en te vormen, met een kritische, academische geest, en in staat zelfstandig probleemsituaties te ontleden en tot een oplossing te brengen.'³ Maar voor aarzeling of heroverweging is weinig plaats meer binnen het moderne academische onderwijs. Door tal van fel bediscussieerde maatregelen, zoals de boete voor langstudeerders, is er (financieel) slechts ruimte voor het volgen van één opleiding, die binnen het standaardprogramma en de standaardtijd moet zijn afgerond. Nominaal studeren is voor zowel de instellingen, als de studenten de norm geworden.

Het is dus essentieel dat nieuwe studenten direct de juiste opleiding kiezen en dat blijkt best lastig. Zo geldt voor succes (en plezier) in de rechtenopleiding dat de student taalvaardig moet zijn. Taal is het belangrijkste werkinstrument van de jurist. Hij moet ingewikkelde zaken duidelijk uiteen kunnen zetten, helder kunnen argumenteren en nuances kunnen aanbrengen. Pleiten, overtuigen, overreden of verleiden, de jurist doet het allemaal met behulp van taal. Taalfouten leiden daarbij af, doen een onwenselijke nonchalance of een gebrek aan analytisch vermogen vermoeden. Dat maakt het moeilijk de auteur of spreker überhaupt serieus te nemen. De studenten die zich aanmelden voor een juridische bacheloropleiding realiseren zich dat onvoldoende. Al in de propedeuse blijken velen van hen geen taaltalenten te zijn. Spelfouten, vreemde zinsconstructies, gebrek aan logische structuur in teksten en ongepaste stijlvormen komen op grote schaal voor. Alarmerend is dat de studenten dit zelf niet als een probleem lijken te erva-

ren.⁴ Puntenaftrek voor taalfouten leidt dan ook tot verontwaardigde reacties: u begrijpt toch wel wat ik bedoel?

Deze ervaringen op de werkvloer hebben natuurlijk geleid tot maatregelen. Op voorlichtingsbijeenkomsten wordt het belang van taal voor juristen benadrukt. Vaardighedenprogramma's binnen de bacheloropleiding zijn vastberaden uitgerold. Maar een bepaald basis-niveau moet wel aanwezig zijn. Om te kunnen vaststellen of de student daarover beschikt wordt op verschillende plaatsen gewerkt met een – al dan niet verplichte – taaltoets in de propedeuse. De resultaten zijn helaas niet bemoedigend.⁵ Dat is minder verbazingwekkend dan het lijkt. De enige vooropleidingseis die op dit moment geldt is een vwo-diploma (art. 7.24, eerste lid, Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW)). Voor dat diploma mag een onvoldoende voor Nederlands worden gecompenseerd. De exameneisen zullen voor het schooljaar 2012–2013 weliswaar verder worden aangescherpt, maar dan nog geldt voor havo-

Auteur

1. Prof. mr. drs. W. den Ouden is hoogleraar staats- en bestuursrecht aan de Universiteit Leiden, een van de opleidingsdirecteuren van de Leidse Faculteit der Rechtsgeleerdheid en medewerker van dit blad.

Noten

2. Aanmeldingsmonitor 2011 van 29 augustus 2011.
3. Zie Domeinspecifiek Referentiekader 2009 WO Rechtsgeleerdheid, 3 december 2009.
4. Vgl. J.E. Grezel, 'Die spelfouten maken toch niets uit? Zorgen over taalvaardigheid

van studenten', *Onze taal* 2007, p. 148 e.v.
en 'Gezakt voor je taaltoets? Dan kun je die studie wel vergeten', *nrc.next* 15 april 2009.

5. Zie bijvoorbeeld 'Rechtenstudent spelt slecht' (10 maart 2011), www.mareonline.nl/artikel/1011/21/0401/, 'Campus struikelt massaal over taaltoets' (26 mei 2011),

<http://www.ru.nl/actueel/nieuws/>, 'Taalbeheersing blijft punt van zorg voor universiteiten' (23 september 2010), http://www.rechtenstudie.nl/page?3,2650/Actueel/taalbeheersing_student_blijft_punt_van_zorg_voor.

en vwo-leerlingen dat zij maximaal één vijf als eindcijfer mogen halen voor de kernvakken Nederlands, Engels en wiskunde.⁶ Een onvoldoende voor Nederlands blijft dus toegestaan, terwijl iemand die een vijf haalt voor Nederlands op het vwo hoogst waarschijnlijk niet geschikt is voor de juridische opleiding. Hetzelfde geldt naar mijn idee overigens voor diegenen die een zes halen.

Wat te doen aan deze situatie? Het ligt voor de hand de studenten vooraf te testen op taalvaardigheden. Als de prestaties (erg) tegenvallen kunnen opleidingen besluiten de betreffende student niet toe te laten of hem een korte bijspijkertijd te gunnen. Dat voorkomt tijd-, geld- en energieverpilling voor iedereen. Zo'n toelatingstest is nu echter niet mogelijk. De WHW staat selectie aan de poort van de juridische faculteiten niet toe;⁷ de gedachte dat academisch onderwijs goed toegankelijk moet zijn voor iedereen met een vwo-diploma staat voorop.

De meeste faculteiten hebben daarom de afgelopen jaren dus maar gekozen voor een zogenaamde diagnostische toets. Studenten die onvoldoende presteren worden gewezen op remediërende programma's. Dat is geen bevredigende oplossing. Studenten die onvoldoende presteren kunnen niet worden gedwongen zich te verbeteren. Of zij dat op vrijwillige basis voldoende zullen doen, valt te betwijfelen. Wanneer de tijd aanbreekt voor het schrijven van papers en scripties duikt het probleem onverbiddelijk opnieuw op. Studievertraging en frustratie zijn het gevolg.

En zo draaien we in een kringetje rond. Uit allerlei zorgvuldig vormgegeven experimenten is gebleken dat het

gebrekig taalniveau van de (rechten)studenten geen borrelpraat is, maar realiteit. Een vwo-diploma geeft onvoldoende garanties voor voldoende taalbeheersing voor een juridische bacheloropleiding. Daarom moeten de juridische opleidingen zelf eisen kunnen stellen op taalgebied. Dat geldt te meer nu de overheid de druk om succesvol te (laten) studeren, sterk opvoert. De rechtenfaculteiten verantwoordelijk houden voor en afrekenen op de kwaliteit én snelheid waarmee zij juristen opleiden en hen tegelijkertijd verbieden minimale eisen te stellen aan de taalcapaciteiten van de instromers, is vragen om problemen.

Daarom dient onmiddellijk werk te worden gemaakt van het advies van de Commissie Toekomstbestendig Hoger Onderwijs Stelsel. Deze Commissie Veerman formuleerde als eerste aanbeveling dat de overheid in wet- en regelgeving voor de instellingen het recht zou moeten opnemen om studenten te selecteren, ook aan de poort. Selectiecriteria behoren te zijn gebaseerd op het onderwijsconcept van de opleiding. Dit 'om de instellingen te helpen verschillend te zijn en studenten de juiste plek te geven, gelet op hun eigen leerstijl, motivatie en inhoudelijke interesses'.⁸ Niet genoeg kan worden benadrukt dat studenten bij een juridische bacheloropleiding alleen op hun plek zijn als zij het Nederlands goed beheersen.⁹ Het kabinet heeft aangegeven zorgvuldig te willen bezien waar meer ruimte kan worden geboden voor selectie.¹⁰ Te hopen valt dat dit goede voornemen met dezelfde spoed kan worden uitgevoerd als mogelijk bleek bij de maatregelen rond de langstudeerders. ●

6. Zie <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/vraag-en-antwoord/wanneer-ben-ik-geslaagd-voor-het-eindexamen-havo-of-vwo.html#anker-aanscherping-van-de-exameneisen-voor-havo-en-vwo>

7. De wet opent wel de mogelijkheid om aanvullende opleidingseisen te stellen aan kennis of vaardigheden van de student (art. 7.26, eerste lid), maar daarvoor geldt een zware procedure (waarover R.G. Louw, *Het Nederlands hoger onderwijsrecht* (diss. UL),

Leiden University Press 2011, p. 300 e.v.) die voor de juridische bacheloropleidingen niet is gevolgd.

8. http://www.nvao.net/page/downloads/Rapport_Differenti__ren_in_drievoud_commissie-Veerman.pdf, zie p. 38.

9. Dat geldt in toenemende mate ook voor het Engels.

10. <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2011/02/07/meer-verscheidenheid-in-hoger-onderwijs.html>